

Religiöst rättfärdigande bakom eutanasiattityder bland evangelisk-lutherska präster i Finland

Miia Kontro

TM, VTM, FM
Åbo Akademi

Abstrakt

Denna artikel undersöker det religiösa rättfärdigandet av eutanasi bland det finska evangelisk-lutherska prästerskapet. Jag strävar efter att besvara följande fråga: Vilken typ av religiös motivering använder prästerna för att förklara inställningen till eutanasi? Data består av svar (n=216) på ett elektroniskt frågeformulär som skickades ut till medlemmar i Finlands kyrkas prästförbundet. En tematisk analys gjordes av svaren. Fyra teman utkristalliserades ur svaren som speglar tankar om roller och relationer mellan Gud och människor. "Livets helighet" lyfter fram synpunkterna relaterade till det unika med mänsklig existens. "Guds allsmäktighet" visar maktrelationerna mellan Gud och människor. "Bibelns auktoritet" speglar synsätt där Bibelns regler och undervisning och den kristna läran ses som bindande. "Den gyllene regeln" betonar ett människocentrerat förhållningssätt. Fynden tyder på att religiöst rättfärdigande av dödshjälp innefattar grundläggande föreställningar om Gud och den mänskliga existensens natur, så som den framträder utifrån etisk argumentation. Dessa uppfattningar sträcker sig djupt in i en persons syn på livet och andlighet, vilket gör det svårt att hitta kompromisser mellan olika åsikter.

Nyckelord: dödshjälp; religion; tematisk analys; eutanasiattityder; präster

---

Introduktion

Genom historien har kyrkan setts som en expert på värderingar och etiska åsikter, särskilt när det gäller död och döende. I den här artikeln undersöks det religiösa rättfärdigandet av eutanasi bland det evangelisk-lutherska prästerskapet i Finland. Jag strävar efter att besvara följande fråga: Vilken typ av religiös motivering används för att förklara inställningen till eutanasi? Officiellt stöder Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland inte legalisering av eutanasi (Biskoparnas uttalande 9 november 2017). Ämnets komplexitet och de motstridiga åsikterna bland prästerna kan dock ses i studierna om eutanasiattityder samt i den offentliga debatten (Kontro 2019a; Kontro 2019b). Biskoparnas uttalande väcker frågor om livets värde, läkarkårens ansvar och en eventuell utvidgning av kriterierna för dödshjälp (Biskoparnas uttalande 9 november 2017). En tidigare studie om debatten i Finlands evangelisk-lutherska kyrka visar att det går att hitta motiveringar för att motsätta sig eutanasi, särskilt i kristendomens läroprinciper. Å andra sidan innefattar idén om empati perspektivet att tänka sig in i en annan människas situation och används främst när man motiverar åsikter om eutanasi. (Kontro 2022.)

Under de senaste årtiondena har inställningen till dödshjälp blivit mer positiv i Finland bland olika yrkesgrupper och allmänheten. År 1998 godkände hälften av befolkningen och 46 procent av de finska sjuksköterskorna eutanasi. 2016 hade godkännandet bland befolkningen ökat till 85 procent bland allmänheten och 74 procent bland sjuksköterskorna (Ryynänen et al. 2002, 322–331; Terkamo-Moisio 2016, 34). Läkarnas godkännande av eutanasi ökade mellan 2003 och 2013 från 29 % till 46 % (Louhiala et al. 2015, 353–355). Enligt en tidigare studie om eutanasiattityder bland religiösa yrkesgrupper är pastorer motståndare till eutanasi (Jylhäkangas 2013, 175–178). En studie från 2019 visar dock att hälften av prästerskapet godkänner eutanasi i allmänhet, och en av fem pastorer skulle acceptera eutanasi som en del av den finländska hälso- och sjukvården (Kontro 2019b).

Debatten om dödshjälp i Finland fick bränsle av ett förslag till principprogram som godkändes av Gröna förbundet 2012, enligt vilket: "Människor har inte bara rätt till ett gott liv utan också till en god död, vid behov med god hospicevård eller i slutändan med hjälp av assistans." Debatten om eutanasi intensifierades 2017 på grund av eutanasiinitiativet, där man hoppades att riksdagen skulle vidta åtgärder för att legalisera eutanasi i Finland (Finlands riksdag 2021). Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE (2017) utfärdade ett uttalande där man i stället för eutanasilagen betonade förbättrade resurser, tillgång och utbildning för palliativ vård och hospicevård. Också inom kyrkan övergick diskussionen om dödshjälp till att utveckla hospicevården. År 2017 föreslog ett ombud i kyrkomötet i initiativet "Kyrkans engagemang i hospicevården" att stiftelser och föreningar som står kyrkan nära skulle kunna vara med och stödja utvecklingen av hospicevården och inrätta hospicehem (Kyrkomötet 2017). Också biskoparna i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland gjorde ett uttalande där de fokuserade på att utveckla kvalitativ hospicevård i stället för på dödshjälpslagen. I synnerhet är de oroade över livets värde, läkarkårens skyldigheter och eventuell utvidgning av dödshjälpskriterier. (Biskoparnas uttalande 9 november 2017.)

Definitionen av eutanasi

Enligt Finlands Läkarförbund (2003, 159) definieras eutanasi som en avsiktlig handling som utförs av en läkare i syfte att avsluta en persons liv på dennes frivilliga och lagligt grundade begäran. I Finland är dödshjälp en olaglig handling. Utförandet av eutanasi kan leda till fängelse i fyra till tio år. Också ett försök till eutanasi betraktas som straffbart i Finlands strafflag (Justitieministeriet 2021). Läkarsassisterat självmord anses däremot inte vara ett brott i Finland (Finlands Läkarförbund 2003, 162). Detta är ett arrangemang där en läkare ger läkemedel till en patient med vetskap om att personen begår självmord med dem. När det utförs av en läkare anses det dock vara en olämplig handling som kan leda till disciplinära åtgärder. (Pahlman 2006, 162, 622; Pälve 2013, 225.)

I debatten om dödshjälp föreslås ofta palliativ sedering som ett alternativ till dödshjälp. Med palliativ sedering avses att sänka patientens medvetandenivå med läkemedel i en situation där smärtan är utom kontroll. Enligt European Association for Palliative Care uppfyller avstående från onödig vård, avbrytande av behandlingar eller palliativ sedering inte definitionen av eutanasi eftersom avsikten är att lindra lidande, inte att orsaka döden. (Cherny och Radbruch 2009; Pälve 2013, 620; Hänninen 2012, 94; Finlands Läkarförbund 2003, 159.) Ändå visar forskningen att begreppet eutanasi definieras på olika sätt i medierna och i andra sociala diskussioner (Rietjens et al. 2013).

Material och metoder

Uppgifterna består av svar på en öppen fråga i en enkät om dödshjälp. Enkäten genomfördes i april 2018 bland medlemmarna i Finlands kyrkas prästförbund och skickades via e-post som en del av ett nyhetsbrev. Cirka 90 % av alla finländska präster tillhör prästförbundet. Svarsfrekvensen var 26 % (n=541). Med hjälp av enkäten samlades information om kön, ålder, arbetsstatus, religiös bakgrund, arbetsrelaterade erfarenheter om döden och attityder till eutanasi. Respondenterna ombads att bedöma sina attityder till dödshjälp på en skala från 1 till 5 (1= instämmer i hög grad, 5= instämmer inte alls). Enkäten avslutades med en öppen fråga: "Förklara närmare dina attityder till dödshjälp". Nästan fyrtio procent (n=216) av deltagarna i undersökningen svarade på den öppna frågan. Resultaten av den kvantitativa delen av undersökningen redovisas i en publicerad artikel i Teologisk Tidskrift (Kontro 2019b). Tabell 1 visar hur deltagarna fördelar sig enligt kön, ålder och yrke.

Tabell 1. Deltagarnas kön, ålder och yrke.

	Deltagarna på den öppna frågan (n=216)		Alla deltagare (n=541)	
	n	(%)	n	(%)
Kön				
Kvinna	118	(55)	265	(49)
Man	98	(45)	275	(51)
Annat alternativ	0	(0)	1	(0.2)
Ålder				
30 eller yngre	11	(5)	29	(5)
31–40	54	(25)	109	(20)
41–50	59	(27)	137	(25)
51–60	67	(31)	197	(36)
61+	25	(12)	69	(13)
Yrke				
Församlingspastor	144	(67)	384	(71)
Sjukhuspräst	20	(9)	41	(8)
Annat alternativ	52	(24)	116	(21)

Enkätlagringen skyddades med SSL-skydd. Eftersom personuppgifter samlades in har jag gjort en personregisteranmälan. Finlands kyrkas prästförbund hade också sina egna förutsättningar för att skicka enkäten till sina medlemmar som jag tog hänsyn till. När jag samlade in data skickade jag information om forskningen till deltagarna. De fick information om dataskydd, behandlingen av personuppgifter och användningen av forskningsmaterialet.

Tematisk analys användes för att ytterligare utforska attityderna till eutanasi bland evangelisk-lutherska präster i Finland. Svar på den öppna frågan analyserades med hjälp av programvaran Atlas.ti. Det genomsnittliga svaret innehöll 29 ord. Svar som återspeglar resultaten översattes till svenska för denna artikel.

Forskningen bygger på det teoretiska ramverket om levd religion. I studiet av levd religion är intresset inriktat på religionen så som den visar sig i människors liv, handlingar och tänkande (Kupari och Vuola 2020, 10). Till skillnad från att tidigare betona skillnaderna ser forskarna numera att levd och officiell religion överlappar varandra. Därför är det viktigt att uppmärksamma antagandet och tolkningen av läror och traditioner inom den levda religionens område. (Utriainen 2018, 113–114; Kupari och Vuola 2020, 7.) Med levd religion menar jag också hur människor använder sina religiösa resurser som ett sätt att skapa mening (Orsi 1997; McGuire 2008; Ammerman 2013). Hintsala (2017, 67) presenterar

begreppet levd tro som ett underbegrepp till levd religion, vilket gör det möjligt att undersöka en individs personliga förhållande till den officiella läran. I det här fallet undersöker studien hur stort inflytande den institutionella religionen har på det etiskt-moraliska tänkandet, vilket återspeglas i det religiösa rättfärdigandet av eutanasi.

Resultat

Fyra huvudteman framkom vid analysen av svaren. Huvudtemat "livets helighet" omfattar åsikter om livets värde och värdighet samt rädsla för ett sluttande plan. Detta perspektiv fokuserar på mänskligt liv och på skapelsen i bred bemärkelse. Det andra huvudtemat "Guds allsmäktighet" betonar Gud som den som har makten över liv och död, men också Guds allvetande. I det tredje huvudtemat "Bibelns auktoritet" specificerar respondenterna mer detaljerat de läromässiga ståndpunkter med vilka de motiverar sin inställning. I det fjärde huvudtemat "den gyllene regeln" betonar respondenterna ett människocentrerat förhållningssätt. Tabell 2 visar en översikt över resultaten.

Tabell 2. Exempel på svar, underteman och huvudteman i svaren på den öppna frågan.

Exempel på svar	Undertema	Huvudtema
<i>Livet är värdefullt även i smärta och måste respekteras.</i>	Livets värde	Livets helighet
<i>Livet är värdefullt, men den moderna medicinen går redan till extrema längder när det gäller att bevara det.</i>	Livets värdighet	
<i>Var kan vi dra gränsen för vems liv är tillräckligt värdefullt?</i>	Rädsla för en utveckling mot ett sluttande plan	
<i>Endast Gud har makten att bestämma hur ett mänskligt liv ska avslutas.</i>	Guds kraft	Guds allsmäktighet
<i>Det är svårt att avgöra när en person stör Guds plan.</i>	Guds vilja och plan	
<i>Gud förstår det etiska dilemma vi befinner oss i och dömer inte dem som vill ha dödshjälp.</i>	Gud är allvetande	
<i>Att avsluta livet på egen hand är en synd.</i>	Syndabeteende	Bibelns auktoritet
<i>Det femte budet är bindande.</i>		
<i>Eutanasi är en barmhärtighetshandling.</i>	Barmhärtighetens handling	Den gyllene regeln
<i>Medmänsklighet och välgörenhet måste alltid komma före allt annat.</i>	Välgörenhet	

Livets helighet

Idén om livet som en helig gåva som bör uppskattas och tas om hand är ett av de vanligaste religiösa argumenten mot eutanasi. Respondenterna anser att även vid svår smärta skall livet ses som värdefullt. Genesis skapelseberättelse där Gud skapade människan till sin egen avbild, principen om *Imago Dei*, kan ses som en grund för argumentationen (Jylhänkangas 2013, 93). Enligt Schmidt (2002) är denna princip avgörande för den kristna förståelsen eftersom den universaliserar idén om människolivets inneboende värde. Dessutom ger godhet och människolivets värde upphov till en grundläggande moralisk skyldighet att lindra smärta och ta hand om sjuka. Denna idé återspeglas i följande svar:

Jag skulle inte vilja acceptera dödshjälp under några omständigheter. Jag anser att döden inte ligger i människans händer, och att livet bör värderas så högt att även ett smärtsamt liv är värt att leva. Det är ändå bra att lindra smärtan.

Många respondenter jämför eutanasi av människor med eutanasi av djur, vilket innebär en tydlig gräns mellan människor och djur. Andra anser att människolivets värde skiljer sig från djurens värde, vilket är anledningen till att eutanasi av människor inte anses vara etiskt och godtagbart. Andra hävdar tvärtom att om det inte är acceptabelt att låta ett djur lida, varför skulle det då vara acceptabelt för människor: "Eftersom dödshjälp anses vara lämpligt för djur, borde det då inte anses vara lämpligt för människor också?" Enligt Jylhänkangas (2013, 103, 170) anser pastorerna att endast Gud har ansvaret för de beslut som leder till en människas död, men när det gäller ett djurs liv får människor också fatta besluten. Detta visar på hierarkin mellan djur och människor samt på ansvarsfördelningen mellan Gud och människor.

Livets värdighet väcker frågor om livskvalitet och människans inblandning i en fråga om liv och död. Lidande ses inte alltid som en förbättring av människans värdighet och modern medicin anses förlänga lidandet. En så kallad "god död" ses också som en del av livets värdighet, som i detta svar: "Det finns ingen värdighet i att ligga nedsövd dag efter dag och vecka efter vecka om det kan undvikas. Vidare ses abort på grund av fostrets handikapp och in vitro-befruktning som ingrepp och nämns i samband med eutanasi. Även patientens autonomi lyfts fram: i vissa fall anses till och med viljan att dö när man förlorar meningen med livet vid hög ålder vara ett tillräckligt kriterium. Livets värdighet innebär därför också att respektera de sjuka och trötta som har fått nog av livet och vill dö. Detta får en respondent att ställa sig följande fråga:

Vad betyder det att livet alltid är heligt? Särskilt i kyrkan bör man skilja mellan att vara levande och att leva. Är det livets längd som vi måste skydda?

Livets okränkbarhet väcker frågan om vems liv som är värt att leva. Därför är den kopplad till idén om ett sluttande plan, där kriterierna för eutanasi utvidgas, vilket ses som en risk för samhället och samhällets värderingar. Man befärar att ett eventuellt missbruk av eutanasi särskilt kommer att drabba handikappade och gamla människor som inte längre

anser att livet är värt att leva. Respondenterna fruktar att människor i framtiden kommer att betraktas som antingen nyttiga eller besvärliga. Även inflytandet av ekonomiska resurser ses som ett möjligt hot om eutanasi legaliseras. En respondent förklarar sina tankar på följande sätt:

Enligt min mening är livet ett så stort mysterium att när en person bestämmer sig för att avsluta det har han eller hon för mycket kontroll över det. Det är omöjligt att i förväg veta hur rikt liv man kan leva, till exempel med ett funktionshinder. Eutanasi minskar inte livets värde, men det kan förändra människans uppfattning, varvid det avgörs utifrån vems liv som är värdefullt och vems liv som inte är det.

Oron för ett sluttande plan syns också i forskningen om eutanasidebatten i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Enligt studien anses den offentliga maktens och attitydförändringarnas inflytande på etiska beslut vara tvivelaktigt, eftersom om något är juridiskt möjligt är det också moraliskt tillåtet. Det är också problematiskt att frågan om eutanasi blir ett omdebatterat ämne i en tid då antalet äldre människor är stort och försörjningskvoten är tung. (Kontro 2019a.) Därför ses eutanasi framför allt som en samhällsfråga om fördelning av resurser och värderingar som utgör ett hot mot grundläggande mänskliga värden.

Guds allsmäktighet

Idén om Guds allsmäktighet i liv och död är dominerande bland prästerna, vilket är typiskt för den kristna diskursen mot eutanasi (Jylhänkangas 2013, 101). Den lyfter fram maktförhållandena mellan Gud och människor och väcker frågor om ingrepp i det skapade mänskliga livet samt Guds planer och vilja. Gud ses som den ende som har makten över beslut om liv och död. Både liv och död ses som en del av Guds plan och att blanda sig i den väcker oro. Gud beslutar inte bara om döden utan tillåter också lidande. En av pastorerna skriver följande:

Endast Gud har makten att bestämma, han som har gett människor liv. Vi är kallade att lida tillsammans med dem som lider, att bära den lidandes börda, att älska varandra och att i allt lita på Gud. När Gud tillåter lidande har han ett syfte med det. Gud styr våra liv från en evig synvinkel. Han leder människor på livets väg till himlen, han mäter varje steg, varje tår och suck.

Frågan om Guds vilja verkar dock komplicerad bland prästerna. En del anser att utvecklingen av modern medicin som förlänger livet är ett ingrepp i Guds vilja, precis som eutanasi. Därför ser många behovet av eutanasi som en konsekvens av medicinska behandlingar. Att avsluta ett mänskligt liv som förlängts av modern medicin ses därför inte nödvändigtvis som stridande mot Guds vilja. En pastor förklarar:

Den moderna medicinen har gått så långt att vi redan med "bra" behandling bryter mot Guds vilja när det gäller en människas livslängd. Varje lidande timme är en timme för mycket om vi kan förkorta mänskligt lidande.

Guds allsmäktighet är också kopplad till idén om Guds allvetande, som innebär att Gud förstår svårigheterna med etiska beslut. Outhärdligt lidande och önskan att dö på grund av smärta försätter människor i en problematisk situation, och lösningen förväntas förstås av Gud. Detta dilemma pekas ut i följande:

Är vi inte värda mer än sparvar? Om vi antar att Gud ser den lidandes smärta och inte förkastar den som begår självmord, hur kan vi då anta att Gud förkastar dem som ber om dödshjälp?

Att koppla ihop eutanasi och självmord visar på den förändrade attityd till självmord bland prästerna som beror på den förändring av samhällets lagstiftning om självmord som den evangelisk-lutherska kyrkan har följt. Detta syns till exempel i det faktum att det efter 1910 inte längre var förbjudet med tyst begravning för dem som begått självmord (Pirinen 1967, 18–21). Enligt Jylhänkangas (2013, 174) är inställningen till självmord flexibel även om pastorerna förkastar eutanasi. Att skuldbelägga dem som begår självmord förkastas också starkt bland kyrkans experter (Kontro 2019a). Detta är en viktig observation som visar på prästerskapets förändrade syn på döden som påverkas av samhällsförändringen.

Bibelns auktoritet

Temat bibelns auktoritet visar på skillnader i hur pastorerna söker instruktioner för dagens utmaningar i Bibeln. Bibelns auktoritet ses som den viktigaste riktlinjen för många respondenter och eutanasi som en syndig handling. En pastor förklarar: "Att ta sitt liv är en allvarlig synd. Kyrkan måste alltid försvara livet och kan inte främja en dödskultur". Särskilt det femte budet ses som en absolut regel som inte lämnar något utrymme för ytterligare funderingar: "Enligt Bibeln är det rätt att lindra smärta och lidande, men Gud har gett ett tydligt bud: Döda inte!"

Tolkningen av läran, till exempel i frågor som rör sexualitet och kön, är aktuella frågor i kyrkan. Många respondenter kopplar frågan om eutanasi till andra aktuella teman som diskuteras i kyrkan. Många kopplar eutanasi till abort som ses som ett mord som leder till fördömlighet. Även kopplingar till den könsneutrala äktenskapslagen och det kvinnliga prästadömet kan ses i många svar, vilket framgår av följande:

Kravet på eutanasi är helt i linje med det liberala tänkande som har fört in abort, könsneutral äktenskapslagstiftning och kvinnligt prästerskap i samhället. Dessa kan inte accepteras i perspektivet av den kristna tron, Guds uppenbarelse och Bibelns läror.

Dessa sammanflöden är inte överraskande. Enligt Niemelä (2011) är det troligt att toleranta attityder och frågor som rör människovärde med tiden kommer att övervinna den traditionella kyrkoläran och Bibeln. Förändringen av samhällets värderingar påverkar också sekulariseringen inom kyrkan. Niemeläs (2011, 368) undersökning visar till exempel att attityderna till samkönade par har blivit mer positiva, särskilt bland kvinnliga präster. Det är troligt att denna förändring också kommer att påverka attityderna till eutanasi i framtiden.

Den gyllene regeln

Vissa respondenter tycker att spänningen mellan rationell motivering och känslor är förvirrande. Smärta och lidande spelar en roll för att rättfärdiga eutanasiattityderna. Döden betraktas som en befriare från det smärtsamma livet och eutanasi som ett mänskligt sätt att avsluta lidandet. I dessa fall anses eutanasi vara en barmhärtighetshandling. Å andra sidan ses empati och andra sätt att hjälpa som ett alternativ till eutanasi. Vissa nämner också att man bör föra de smärtsamma sista stunderna tillsammans med den döende närmare vardagen i stället för att hålla döden och de döende långt borta från andra: "Att älska människor som är sjuka, svaga och lider är en del av att vara människa, inte att döma dem till döden." För andra ses det som en etisk regel i livet att sätta mänsklighet och välvilja före allt annat, som en pastor förklarar:

Jag ser nu att respekt och empati för en annan människas liv är de enda absoluta reglerna för mänsklig interaktion i den här världen. Om de inte kan användas för att visa att dödshjälp är fel i en viss situation måste man acceptera dödshjälp oavsett hur vidrigt det än är.

Den gyllene regeln spelar en central roll i den lutherska etiken. Detta syns i den etiska reflektionens situationsbundna karaktär: lösningen skapas inte genom att tillämpa en tidlös regel, utan man tar också hänsyn till andra faktorer som påverkar situationen. (Vikström 2020, 86.) För respondenterna är detta att sätta sig in i den lidandes situation ett steg mot att gynna dödshjälp. Svaren avslöjar motsättningen mellan principen om att göra gott och visa barmhärtighet i förhållande till lidande, men synliggör också att eutanasi är en svår etisk utmaning.

Diskussion

I den här artikeln har jag analyserat det religiösa rättfärdigandet av eutanasi bland evangelisk-lutherska präster i Finland. Även om majoriteten av de finländska prästerna är emot eutanasi, visar analysen motsägelsefulla religiösa motiveringar till de olika ståndpunkterna. Studien visar att eutanasi-relaterade attityder är kopplade till synen på den mänskliga existensens unika karaktär, maktförhållandena mellan Gud och människor samt människors roller och plikter. Resultaten visar att religiösa motiveringar för eutanasi

innefattar grundläggande uppfattningar om Gud och den mänskliga existensens natur, så som den framträder på grundval av etiska argument. Dessa uppfattningar sträcker sig djupt in i en persons syn på livet och andlighet, vilket gör det svårt att acceptera kompromisser mellan olika uppfattningar.

Svaren visar vilka åsikter om eutanasi som finns bland enskilda präster. Detta ger en mer personlig bild än när kyrkans ståndpunkt representeras av officiella uttalanden i media. Enligt den tidigare undersökningen skulle hälften av prästerna acceptera eutanasi i allmänhet och en av fem som en del av den finländska hälso- och sjukvården (Kontro 2019b). Detta är betydelsefullt eftersom en stor majoritet av kyrkans representanters officiella uttalanden motsätter sig dödshjälp. Detta bekräftar resultaten från tidigare studier, enligt vilka präster har attityder som skiljer sig från kyrkans officiella hållning. (Kiiski 2006; Niemelä 2004). Enligt Niemelä (2004, 252) har nya auktoritetskällor bildats vid sidan av kyrkans lära och Bibeln, såsom individuellt tänkande och fokus på människors erfarenhet. Leppänen (2010, 11) skriver att denna pluralism som härstammar från postmodernt tänkande ofta har setts negativt i finska kyrkliga diskussioner, eftersom den ses som ett hot mot Bibelns auktoritet och särställning. Till exempel kan en prästs sexuella läggning eller syn på samkönade äktenskap till och med påverka om prästen får jobb (Grönlund 2010, 4).

Den mest betydande skillnaden mellan pastorernas motiveringar och biskoparnas uttalande är betydelsen av religiositet. Biskoparnas uttalande reflekterar över eutanasi ur en social synvinkel, medan prästerna baserar motiveringen på religiösa begrepp och läror. Av detta kan man dra slutsatsen att religiositet spelar en betydande roll när det gäller att definiera eutanasiattityder bland prästerna, men en religiös motivering innebär inte nödvändigtvis att man motsätter sig eutanasi. Religiösa motiveringar kan finnas både för och emot eutanasi.

Den här artikeln är baserad på en öppen fråga, där jag bad respondenten att motivera sina dödshjälpsattityder mer i detalj. Ur svaren tog jag fram de religiösa motiveringar som motsvarar min forskningsfråga. Det är rimligt att fråga sig om svaren hade blivit annorlunda om jag direkt frågat om religiösa skäl. Jag ville ge respondenten möjlighet att uttrycka sina åsikter fritt utan att leda respondenten åt ett visst håll. Fler frågor skulle ha tagit längre tid att svara på. Det är också möjligt att antalet respondenter hade varit lägre om enkäten varit längre än vad den var nu. Religiösa skäl är en synpunkt som jag ville lyfta fram från de öppna svaren. Det beror på att religion ofta nämns i bakgrunden av eutanasiattityder, men vad dessa skäl innehåller lämnas ofta ospecificerat. De religiösa argumenten belyser också hur präster tolkar kristendomen från olika utgångspunkter och kommer fram till olika resultat. Detta berättar om hur religiösa motiveringar i moral-etiska frågor påverkar attityder på olika sätt och är en viktig faktor till varför det är svårt för präster att finna och acceptera kompromisser i frågor som är grundläggande för dem ur religiös synvinkel.

Med utgångspunkt i den levda religionen visar svaren hur religionen visar sig i människors tankar och attityder, och å andra sidan hur dessa attityder förhåller sig till kyrkans officiella uppfattning. Mötet mellan personlig tro och institutionell religion blir synligt särskilt i etiska

frågor. Att i forskningen fokusera på prästerskapet tillför en intressant aspekt, eftersom prästerskapet är placerat inom den institutionella religionen, som vanligtvis har betraktats som motsatsen till den levda religionen. Denna studie visar dock på olika nivåer inom den institutionella religionen, vilket bidrar till att luckra upp klyftan mellan institutionell religion och levd religion.

De olika attityderna till eutanasi, som den här studien lyfter fram, visar på komplexiteten i att undersöka etiska åsikter i konkreta frågor. Det behövs ytterligare studier om faktorer som rör eutanasiattityder, särskilt ur ett kvalitativt perspektiv. Dessutom kommer samhällsförändringarnas inverkan på kyrkans etiska inriktning att fortsätta att vara ett viktigt forskningsämne i framtiden.

Av skribenten:

Miia Kontro, TM, FM ja VTM, on teologian väitöskirjatutkija Åbo Akademiassa. Mielenkiinnon kohteina ovat kuolema, henkisyys ja merkityksen luominen erilaisille elämänkokemuksille. Väitöstutkimuksessaan hän tutkii pappien eutanasia-asenteita.

Kontakt:

Miia Kontro, TM, VTM, FM
miia.kontro@gmail.com

Källor

Material finns i författarens ägo.

Referenser

Ammerman, Nancy T. 2013. *Sacred Stories, Spiritual Tribes. Finding Religion in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press.

Biskoparnas uttalande 9 november 2017. ”Hyvä saattohoito tulee taata jokaiselle kuolevalle.” Hämtad 9 juli 2022.

https://evl.fi/documents/1327140/30344871/eutanasia_piispojen_kannanotto-09112017.pdf

Cherny, Nathan I., och Lukas Radbruch. 2009. “European Association for Palliative Care (EAPC) recommended framework for the use of sedation in palliative care.” *Palliative Medicine* 23 (7): 581–593. <https://doi.org/10.1177/0269216309107024>

ETENE. 2017. ”Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta: ETENEn kannanotto eutanasiaan.” Hämtad 18 mars 2021.

https://etene.fi/documents/1429646/4360417/KANNANOTTO_eutanasia_26.9.2017f.pdf/a23dcc78-3788-4140-b363-3a7b99527ad8

Finlands Läkarförbund. 2013. *Läkäris etiikka*. Helsinki: Finlands Läkarförbund.

Finlands riksdag. 2021. ”Eutanasia-aloite hyvän kuoleman puolesta.”

Hämtad 2.7.2021.

https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/eutanasia-kansalaisaloite.aspx

Grönlund, Henrietta. 2010. *Yhdenvertaisuus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työyhteisöissä*. Suomen ev-lut. kirkon julkaisuja 2010: 4. Helsinki: Kirkkohallitus.

Hintsala, Meri-Anna. 2017. ”Taivasta varten luotu. Usko ja ruumis vanhoillislestadiolaisuutta koskevissa verkkokeskusteluissa.” PhD diss., Helsingfors universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3596-4>

Hänninen, Juha. 2012. *Eutanasia – hyvä kuolema*. Helsinki: Duodecim.

Justitieministeriet. 2021. ”Strafflag 39/1889.” Hämtad 18 mars 2021.

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Jylhänkangas, Leila. 2013. ”Kiistoja kuolemista – Tutkimus suomalaisesta eutanasiakeskustelusta.” PhD diss., Helsingfors universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-9401-9>

Kontro, Miia. 2022. ”Balansering mellan den gyllene regeln och det femte budordet: En narrativ studie om inställningar till dödshjälp bland finländska präster.”

Religionsforskaren 11, no. 1 (2022). <https://doi.org/10.24291/uskonnotutkija.120486>

Kontro, Miia. 2019a. ”Laupeudenteko vai ihmisyyden haaksirikko: Suomen evankelisluterilaisen kirkon eutanasiakeskustelun diskurssit 2011–2017.” *Diakonian tutkimus*, no. 2 (2019): 6–31. <https://journal.fi/dt/issue/view/7863/1322>

Kontro, Miia. 2019b. ”Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien asenteet eutanasiaa kohtaan.” *Teologisk Tidskrift*, no. 5 (2019): 424–446.

Kupari, Helena, och Elina Vuola. 2020. ”Johdanto”. In *Eletty uskonto*, redaktör Elina Vuola, 7–39. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.

Kyrkomötet. 2017. ”Dagordning från evangelisk-lutherska kyrkans kyrkomötets plenum 3.5.2017.” Vårsession. Åbo.

Leppänen, Risto. 2010. "Pappi ja Raamattu: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappien suhde Raamattuun." PhD diss., Helsingfors universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6165-3>

Louhiala, Pekka, Heta Enkovaara, Hannu Halila, Heikki Pälve, och Jukka Vänskä. 2015. "Finnish physicians' attitudes towards active euthanasia have become more positive over the last 10 years." *Journal of Medical Ethics* 41 (4): 353–355. <https://doi.org/10.1136/medethics-2014-102459>.

McGuire, Meredith. 2008. *Lived Religion. Faith and Practice in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press.

Niemelä, Kati. 2011. "Female Clergy as Agents of Religious Change?" *Religions* 2 (3): 358–371. <https://doi.org/10.3390/rel2030358>.

Niemelä, Kati. 2004. *Uskonko niin kuin opetan? Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineessa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 85. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Orsi, Robert A. 1997. "Everyday Miracles. The Study of Lived Religion." In *Lived Religion in America. Toward a History of Practice*, redaktör David Hall, 4–21. Princeton: Princeton University Press.

Pahlman, Irma. 2006. "Eutanasia juridisena käsitteenä." In *Elämän loppu vai kuoleman alku*, redaktör Juha Hänninen, 154–167. Helsinki: Duodecim.

Pirinen, Kauko. 1967. "Itsemurhan ongelma kirkon opettajien ja kirkkolainsäätäjien pohtimana." *Vartija* 80 (2): 17–22.

Pälve, Heikki. 2013. "Eutanasia – Suomen Lääkäriliiton näkemys." In *Eutanasia, puolesta ja vastaan*, redaktör Esko Seppänen, och Ilkka Taipale, 211–227. Helsinki: Into.

Rietjens, Judith AC, Natasja JH Raijmakers, Pauline SC Kouwenhoven, Clive Seale, Ghislaine JMW van Thiel, Margo Trappenburg, Johannes JM van Delden, och Agnes van der Heide. 2013. "News media coverage of euthanasia: a content analysis of Dutch national newspapers." *BMC Medical Ethics* 14: 11. <https://doi.org/10.1186/1472-6939-14-11>.

Ryynänen, Olli-Pekka, Markku Myllykangas, Markku Viren, och Harri Heino. 2002. "Attitudes towards euthanasia among physicians, nurses and the general public in Finland." *Public Health* 116 (6): 322–331. <https://doi.org/10.1038/sj.ph.1900875>.

Schmidt, Ulla. 2002. "Euthanasia, Autonomy and Beneficence." *Studia Theologica* 56 (2): 132–151. <https://doi.org/10.1080/00393380210000597>

Terkamo-Moisio, Anja. 2016. "Complexity of attitudes towards death and euthanasia."
PhD diss., Östra Finlands universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2198-7>

Utriainen, Terhi. 2018. "Epävirallinen eletty uskonto." In *Uskontososiologia*, redaktör
Kimmo Ketola, Tuomas Martikainen, och Teemu Taira, 113–114. Turku: Eetos.

Vikström, Björn. 2020. "Sielunhoito luterilaisen etiikan valossa." In *Sielunhoidon teologia*,
redaktör Isto Peltomäki, Suvi-Maria Saarelainen, och Joonas Salminen, 77–94. Helsinki:
Kirjapaja.